

Obiteljska medijacija

Matijašević, Inga

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:842957>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA OBITELJSKO PRAVO

Inga Matijašević

OBITELJSKA MEDIJACIJA
DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Irena Majstorović

Zagreb, srpanj 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Inga Matijašević, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Inga Matijašević, v.r., 3. rujna 2024.

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
1.1.	Alternativne metode rješavanja sporova.....	2
2.	Razvoj obiteljskopavnog alternativnog rješavanja sporova u hrvatskom zakonodavstvu	4
3.	Suvremeno uređenje alternativnog rješavanja sporova u hrvatskom obiteljskom pravu..	7
3.1.	Obvezno savjetovanje prije razvoda braka.....	8
3.2.	Obvezno savjetovanje prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom.....	11
4.	Obiteljska medijacija i temeljna načela	12
4.1.	Načelo nepristranosti	15
4.2.	Načelo neutralnosti	16
4.3.	Načelo dobrovoljnosti.....	16
4.4.	Načelo povjerljivosti, privatnosti i tajnosti.....	18
5.	Postupak obiteljske medijacije.....	19
5.1.	Neprovođenje obiteljske medijacije	22
6.	Obiteljski medijatori	23
6.1.	Registar obiteljskih medijatora	23
6.2.	Stručne kompetencije obiteljskih medijatora	24
6.3.	Obiteljski medijator za prekogranične sporove	26
7.	Zaključak	29
8.	Popis literature	31

1. Uvod

Svrha je ovog rada prikazati kako porast broja razvoda i obiteljskih sporova, uz preopterećenost sudskih sustava, dovode do razvoja alternativnih metoda rješavanja sporova. Rad će biti usmjeren na obiteljsku medijaciju kao višestruko korisnom postupku rješavanja obiteljskopравnih sporova, koji između ostaloga, omogućuje strankama aktivno sudjelovanje u rješavanju konflikata unutar obiteljskih odnosa, uz pomoć obiteljskih medijatora. Kroz kratki povijesni pregled, u radu će se prikazati razvoj alternativnog rješavanja sporova u hrvatskom zakonodavstvu od 1946. godine do danas, s naglaskom na ključne zakonske promjene i prilagodbe koje su omogućile evoluciju obiteljske medijacije. Analizirat će se kako je obiteljska medijacija postala suvremen model za rješavanje obiteljskih sporova, te koja je bila svrha njezina uvođenja u pravni sustav. U radu ćemo se osvrnuti na učinkovitost i svrhu obveznog savjetovanja koje je uvedeno Obiteljskim zakonom iz 2015. godine, s posebnim fokusom na prilagodbu savjetovanja specifičnim potrebama obitelji. Istaknut će se potreba za daljnjim unapređenjem ovog instituta kako bi se osigurao najbolji interes djece i postigli konstruktivni rezultati za obitelj. Rad će se usredotočiti na temeljna načela obiteljske medijacije prema Preporuci Vijeća Europe državama članicama o obiteljskoj medijaciji i pratećem Memorandumu, kao što su nepristranost, neutralnost, dobrovoljnost i povjerljivost. Analizirat će se osnovne karakteristike obiteljske medijacije, uključujući njen postupak, trajanje i uvjete provođenja. Posvetit će se pažnja tome kako medijacija u pravilu promiče ravnotežu i povjerljivost među strankama, te situacijama u kojima medijacija nije prikladna, kao što je slučaj obiteljskog nasilja. Proučit će se uvjeti za registraciju obiteljskih medijatora, njihovu stručnu kompetenciju, obrazovanje i praksu potrebne za kvalitetno vođenje medijacije u obiteljskim sporovima. Analizirat će se važnost interdisciplinarnog pristupa u obiteljskoj medijaciji i dati sumarna usporedba prošlih i sadašnjih uvjeta za stručnu izobrazbu medijatora, uključujući i zahtjeve dodatne izobrazbe medijatora za prekogranične sporove. Na kraju, u radu će se prikazati vrijednost obiteljske medijacije i njezine koristi u rješavanju obiteljskih sporova, te će se istaknuti potreba za unapređenjem postojećih zakonskih okvira kako bi medijacija bila još učinkovitija u suvremenom obiteljskom pravu.

1.1. Alternativne metode rješavanja sporova

Sudovi su ključni zaštitnici pravnog poretka svake države. Njihova je dužnost osiguranje jedinstvene primjene prava te očuvanje ravnoteže i jednakosti svih pred zakonom a pravo je svakog građana na pristup neovisnom i nepristranom sudu koji će u razumnom roku odlučiti o njegovim pravima i obvezama.¹

U suvremenim društvima, gdje su demokracija i individualizam visoko cijenjeni, a rješavanje važnih socijalnih pitanja u nadležnosti suda, broj sporova se očekivano stalno povećava. Uz to sudovi se suočavaju s velikim brojem neriješenih sporova te vlastitim organizacijskim i upravljačkim problemima, koji ne ovise uvijek o samim strankama u sporu. Stoga se javlja potreba za razmišljanjem o novim kvalitetnijim pristupima suđenja i istraživanju alternativnih metoda za rješavanje sporova. Ova potreba dovodi do razmatranja novih pristupa koji mogu olakšati rad sudova i unaprijediti pravosudni sustav.²

Tijekom ranog dvadesetog stoljeća, u anglosaksonskim pravnim kulturama počelo se razvijati poimanje alternativnog rješavanja sporova (ARS). Ovaj koncept je nastao kao odgovor na preopterećenost sudova i potrebu za pronalaženjem učinkovitijih metoda za rješavanje sporova. U početku, izraz ARS obuhvaćao je sve izvansudske metode rješavanja sporova, uključujući i arbitražu. Danas arbitraža, koja rezultira obvezujućom odlukom, nije uključena u krug alternativnih metoda rješavanja sporova. Umjesto toga, moderne definicije ASR-a fokusiraju se na postupke u kojima stranke same aktivno sudjeluju u pronalaženju rješenja, a ne na obvezujuće odluke trećih strana.³

Godine 2002. Europska komisija je objavila Zelenu knjigu o alternativnom rješavanju građanskopravnih i trgovačkih sporova⁴ u kojoj je utvrđeno da alternativno rješavanje sporova korisno samo po sebi i ne mora nužno biti razmatrano kao odgovor na pitanja pristupa sudu te se njegovo poticanje smatra političkim prioritetom u Europskoj uniji. U Zelenoj knjizi se naglašava vrijednost alternativnog rješavanja sporova općenito, a po pitanju mirnog načina rješavanja obiteljskopravnih sporova, ističe se značaj u prekograničnim sporovima o

¹ Čl. 29. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), čl. 8. Opće deklaracije o ljudskim pravima (NN – MU 12/2009), čl. 6.1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17), i čl. 3 i 4. Zakona o sudovima (NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22, 16/23, 155/23, 36/24)

² Bilić, V., Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008., str. 6.

³ Uzelac, A., Mirenje kao alternativa suđenju u: Uzelac, A., Gotovac, V., Blažević, B., Šimac, S., Sever, K., Grba, K., Tuškan, B., Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, TIM press, Zagreb 2004., str. 16.

⁴ Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52002DC0196>, 13.7.2024.

ostvarivanju sadržaja roditeljske skrbi, imovinskim sporovima između članova obitelji i sporova o uzdržavanju.⁵

Iz perspektive socijalnih pitanja i promjena, obiteljsko pravo predstavlja izuzetno osjetljivo područje podložno društvenim transformacijama, kako u domaćem, tako i u ostalim pravnim sustavima. U današnjem društvu, značajno povećanje broja razvoda⁶ rezultiralo je mnogim promjenama koje utječu na obiteljski život. Iako su razvod i rastava postali uobičajena pojava, za sve one koji su izravno pogođeni, on predstavlja duboku krizu, bolnu i jedinstveno osobnu, te se smatra drugim najstresnijim životnim događajem nakon gubitka voljene osobe. Prestanak obiteljskih zajednica izaziva snažne emocije poput osjećaja gubitka, izdaje, odbijanja, neuspjeha, tuge, bijesa i krivnje ali i olakšanja i osjećaja pobjede. Istovremeno, često dolazi do teških i iscrpljujućih psihofizičkih i socijalnih promjena u svakodnevnim životnim okolnostima.⁷ Složenost sukoba među članovima obitelji, čije odnose obilježava snažna emocionalna komponenta i dugotrajnost, čine ove situacije posebno pogodnima za rješavanje alternativnim putem.⁸

Ako govorimo o obitelji kao ustavnopravnoj kategoriji, obveza je države predvidjeti pravni okvir za obiteljske odnose te im pružiti zaštitu na širem pravnom i društvenom području.⁹ Stoga je porast stope razvoda u industrijaliziranim zemljama privukao veliku pažnju stručnjaka i stvaratelja politika u pogledu pružanja adekvatne pomoći obitelji u krizi. Važnost alternativnog pristupa rješavanju sporova prepoznata je u raznim europskim dokumentima¹⁰, te se obiteljska

⁵ Prvi zakonski okvir za mirno rješavanje sporova u hrvatskom pravnom sustavu uspostavljen je Zakonom o mirenju iz 2003. godine, s ciljem promicanja alternativnog rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj. Iako je tim zakonom široko definirano područje primjene, obiteljskopравни sporovi nisu bili izričito obuhvaćeni. Međutim, novi Zakon o mirnom rješavanju sporova (NN 67/2023) sada uključuje i obiteljske sporove. Razlike između ovog zakona, koji regulira medijaciju, i obiteljske medijacije propisane Obiteljskim zakonom su značajne, posebno u pogledu definicije, postupka, nadležnih institucija i registriranih medijatora.

⁶Marriage and divorce statistics, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics#Fewer_marriages.2C_fewer_divorces, 13.07.2024.

⁷ Roberts, M. Mediation in Family Disputes, Principles of Practice, Third edition, Ashgate Publishing Limited, 2008., str. 30.

⁸ Čulo Margaletić, A., Mirno rješavanje obiteljskih prijepora u: Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A. Šimović, I., Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2021, str. 265.

⁹ Korać Graovac, A., Brak i obitelj kao vrijednost u Hrvatskom pravnom sustavu, Bogoslovska smotra, vol. 85, br. 3, 2015., str. 799.

¹⁰ Tako primjerice: čl. 13. Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, 1996. (NN – MU 1/2010.), Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe o obiteljskoj medijaciji, 1998., Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o obiteljskoj medijaciji i ravnopravnosti spolova, 2003., Europski kodeks postupanja medijatora, 2004., Smjernice za bolju implementaciju postojećih preporuka o obiteljskoj medijaciji i medijaciji o građanskopravnim stvarima, 2007., Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o određenim aspektima medijacije u građanskim i trgovačkim predmetima, 2008., čl. 7. Europske konvencije o kontaktima s djecom, 2009. (NN – MU 7/2008)

medijacija smatra prikladnijom od formalnijih pravnih mehanizama za rješavanje pitanja proizašlih iz obiteljskopравnih sporova.¹¹

Obiteljska medijacija nudi brojne prednosti u odnosu na konvencionalne pravne pristupe rješavanju obiteljskih sporova, posebno kada su djeca u pitanju. Krasi ju načelo samoodređenja koje donošenje odluka prepušta samim sudionicima, a ne nekoj trećoj strani. Postizanje sporazuma kroz medijaciju pokazalo se uspješnim za uspostavljanje i održavanje suradničkih odnosa članova obitelji, a posebno roditelja koji se razvode. Medijacija smanjuje sukobe i potiče odnos između djece i roditelja, a zadržavanje kontrole nad vlastitim sporovima također pomaže strankama u ponovnom uspostavljanju samopoštovanja i dostojanstva.¹²

2. Razvoj obiteljskopравnog alternativnog rješavanja sporova u hrvatskom zakonodavstvu

Kratkim pregledom povijesnog razvoja obiteljskopравnog alternativnog rješavanja sporova u hrvatskom zakonodavstvu prikazat će se glavna obilježja modela koji su postojali u određenim razdobljima kao i razvoj predviđenih alternativnih oblika pomoći za narušene obiteljske odnose.

Prema Osnovnom zakonu o braku iz 1946.¹³ institut mirenja je prvi put spomenut u čl. 80. Određeno je da po svakoj tužbi za razvod braka predsjednik okružnog suda ili sudac, koga on odredi, pokuša mirenje supruga. Predsjednik može uputiti supruge na mirenje pred suca onog kotarskog suda na čijem području oni imaju svoje prebivalište ili boravište. Na mirenje moraju biti pozvana oba bračna druga.

Navedena odredba je derogirana stupanjem na snagu Zakona o parničnom postupku 1956. godine¹⁴ u kojem je mirenje uređeno detaljnije i opširnije vodeći se pri tome istim osnovama kao Osnovni zakon o braku, slijedom čega je propisano da je poslije primitka tužbe ili sporazumnog prijedloga za razvod braka predsjednik sudskog vijeća parničnog suda bio dužan prije dostavljanja tužbe tuženiku zakazati posebno ročište «na kome će se pokušati mirenje bračnih drugova». Glavni smisao toga ročišta bio je u pomirenju bračnih drugova, odnosno očuvanju instituta braka pogotovo jer se mirenje provodilo neovisno o tome jesu li

¹¹ Čulo Margaletić, A., *op. cit.* (bilj. 8), str. 265.

¹² Roberts, M., *op. cit.* (bilj. 7), str. 31.

¹³ Osnovni zakon o braku (Službeni list FNRJ br. 29/1946, 36/1948, 44/1951, 18/1955, Službeni list SFRJ br. 12/1965, Narodne novine br. 52/1971, 11/1978)

¹⁴ Zakon o parničnom postupku (Službeni list FNRJ, br. 4/57, 52/61; Službeni list SFRJ, br. 12/65, 1/71, 23/72 i 6/74)

bračni drugovi imali zajedničku djecu. Međutim, istodobno neiskustvo kao i neprofesionalnost osoba koje su ga provodile za posljedicu je imalo neuspjeh takvog postupka.¹⁵

Znatnije izmjene na području mirenja nastupile su stupanjem na snagu Zakona o braku i porodičnim odnosima iz 1978.¹⁶ Mirenje je iz nadležnosti suda bilo premješteno u nadležnost tadašnjeg organa starateljstva, što se danas poistovjećuje s Hrvatskim zavodom za socijalni rad, prethodnim centrom za socijalnu skrb, te se za razliku od prethodnika, razvilo u samostalan izvansudski postupak koji je predstavljao procesnu pretpostavku za pokretanje postupka radi razvoda braka, dakle ako se bračni drugovi koji su namjeravali podnijeti zajednički prijedlog za razvod braka nisu prethodno obratili nadležnom organu starateljstva radi pokušaja mirenja, to bi rezultirao odbačajem tužbe.¹⁷

Sadržaj i svrha instituta mirenja bračnih drugova bila je ispitati stranke o uzrocima koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa, nastojati da se ti uzroci uklone ako je to moguće te je bio dužan pokušati izmiriti bračne drugove. Organ starateljstva bio je dužan upoznati bračne drugove s pravnim posljedicama razvoda braka, a posebno s njihovim obvezama i pravima koje su imali prema maloljetnoj zajedničkoj ili posvojenoj djeci ili djeci nad kojom je postojalo produženo roditeljsko pravo.¹⁸ Uvedena je novost u slučaju ako se bračni drugovi nisu izmirili. Naime, organ starateljstva je tada bio dužan nastojati da bračni drugovi postignu sporazum o čuvanju, odgoju i uzdržavanju maloljetne zajedničke ili posvojene djece ili djece nad kojom je postojalo produženo roditeljsko pravo a koji bi odgovarao interesima djece, a ukoliko ne bi postigli sporazum, organ starateljstva je sam donosio rješenje ako je to bilo potrebno u okolnostima slučaja.¹⁹

Godine 1998. donesen je Obiteljski zakon²⁰ kojim je uvedeno posredovanje prije rastave braka (uvodi se termin “posredovanje prije rastave braka” umjesto “mirenja bračnih drugova”) a koji institut je u osnovi bio uređen poput mirenja.²¹ Postupak posredovanja prije rastave braka bila je procesna pretpostavka za pokretanje postupka za rastavu braka samo ako su bračni drugovi imali maloljetnu vlastitu ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom su ostvarivali roditeljsku skrb nakon punoljetnosti te je bio vezan isključivo uz parnice radi rastave braka koje

¹⁵ Majstorović, I., Posredovanje prije razvoda braka: hrvatsko pravo i europska rješenja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 57, br. 2, 2007., str. 408.

¹⁶ Zakona o braku i porodičnim odnosima (NN 11/1978, 27/1978, 45/1989, 59/1990, 25/1994, 162/1998; dalje u tekstu: ZBPO)

¹⁷ Čl. 59. i 60. ZBPO-a.

¹⁸ Čl. 63. ZBPO-a.

¹⁹ Čl. 64. ZBPO-a.

²⁰ Obiteljski zakon (NN 162/1998, 116/2003; dalje u tekstu: ObZ 1998)

²¹ Aras Kramar, S., Obiteljska medijacija u: B. Rešetar, Aras Kramar, S., Lucić, N., Medić, I., Šago, D., Tucak, I., Mioč, P., Suvremeno obiteljsko pravo i postupak, Pravni fakultet u Osijeku, 2017, str. 296.

su bile pokrenute tužbom ili sporazumnim zahtjevom za rastavu braka.²² Nadležan je bio centar za socijalnu skrb kao izvansudsko tijelo u kojem stručne poslove obavljaju osobe s propisanom stručnom spremom – socijalni radnik, pravnik, psiholog i defektolog.²³ Sadržaj i svrha posredovanja prije rastave braka bilo je slična uređenju koje je postavio ZBPO. Novina, međutim je bila odredba prema kojoj se zahtjev za ponovni postupak posredovanja nije mogao podnijeti u roku od šest mjeseci od dana kad je bio uručen zapisnik o ishodu postupka posredovanja ako su se bračni drugovi bili pomirili tijekom postupka posredovanja.²⁴

Obiteljskim zakonom iz 2003.²⁵, zadržan je institut posredovanja prije razvoda braka. Postupak se provodio kad se postupak radi razvoda braka pokretao tužbom i kad se postupak radi razvoda braka pokretao sporazumnim zahtjevom, a bračni drugovi su imali maloljetnu zajedničku ili posvojenju djecu ili djecu nad kojom su ostvarivali roditeljsku skrb nakon punoljetnosti.²⁶ Najprije se pokretao postupak radi razvoda braka, a potom su bračni drugovi pristupali postupku posredovanja. Kada bi sud zaprimio tužbu ili sporazumni zahtjev na prvom ročištu bi zatražio od bračnih drugova da odmah izjave kojem se centru za socijalnu skrb, savjetovaništu za brak i obitelj ili osobi ovlaštenoj za pružanje stručne pomoći (posredovatelju) žele obratiti radi pokušaja uklanjanja bračnih nesuglasica odnosno dogovora o uređenju pravnih posljedica razvoda braka.²⁷ Svrha postupka je bila otkriti i otkloniti uzroke poremećenosti bračnih odnosa, pomirenje bračnih drugova te upoznavanje bračnih drugova s pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda braka.²⁸ U odnosu na posredovanje koje su provodili stručnjaci centra za socijalnu skrb, novost je bila u širenju kruga ovlaštenih osoba za obavljanje poslova posredovanja.

Obiteljska medijacija, kako je danas uređena, prvi put je uvedena Obiteljskim zakonom iz 2014. godine. Međutim, taj zakon je bio na snazi vrlo kratko. U siječnju 2015., Ustavni sud Republike Hrvatske donio je odluku o pokretanju postupka za ocjenu ustavnosti tog zakona te je privremeno suspendirao njegovu primjenu dok se ne donese konačna odluka.²⁹ Kako bi se

²² Čl. 44. i 46. ObZ-a 1998.

²³ Alinčić, M., Bračno pravo u: Alinčić, M., Bakarić-Abramović, A., Hrabar, D., Jakovac-Lozić, D., Korać, A., Obiteljsko pravo, Narodne novine, 2001., str. 116.

²⁴ Čl. 48. ObZ-a 1998.

²⁵ NN 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 57/2011, 61/2011, 25/2013, 75/2014, 5/2015, 103/2015; dalje u tekstu: ObZ 2003.

²⁶ Čl. 44. ObZ-a 2003.

²⁷ Čl. 46. ObZ-a 2003.

²⁸ Čl. 48. ObZ-a 2003.

²⁹ Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. (NN 5/2015)

prevladali pravni problemi koji su nastali suspenzijom, donesena je nova verzija Obiteljskog zakona³⁰ – koja je uz poneke izmjene, važeća danas.³¹

3. Suvremeno uređenje alternativnog rješavanja sporova u hrvatskom obiteljskom pravu

U ovom poglavlju rad će se osvrnuti na obvezno savjetovanje i obiteljsku medijaciju kao institute uvedene Obiteljskim zakonom iz 2015. godine s ciljem uređivanja odnosa sudionika obiteljskih odnosa uz njihovu aktivnu i autonomnu ulogu u rješavanju kompleksnih i zahtjevnih situacija koje mogu nastati u pravilu, kao posljedica prestanka obiteljske zajednice. Zakonodavno uređenje dvaju zasebnih instituta koja prate jedno drugog u svrhu pomoći obitelji u krizi iskazuje stupnjevitost u pristupu strankama kojim se dodatno potiče postizanje sporazuma.

Obvezno savjetovanje definirano je kao oblik pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima vodeći posebnu brigu o zaštiti obiteljskih odnosa u kojima sudjeluje dijete te o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma i pokretanju sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta.³²

Obvezno savjetovanje provodi stručni tim Hrvatskog zavoda za socijalni rad nadležnog prema mjestu djetetova prebivališta, odnosno boravišta, ili prema mjestu zadnjeg zajedničkog prebivališta, odnosno boravišta bračnih ili izvanbračnih drugova,³³ u okviru najviše 3 susreta stranaka i članova stručnog tima centra kojeg čine pravnik te socijalni radnik ili psiholog.³⁴ Članovi obitelji sudjeluju osobno i bez punomoćnika.³⁵

Postupak obveznog savjetovanja pokreće se na zahtjev stranke koji se podnosi Hrvatskom zavodu za socijalni rad u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik. Hrvatski zavod za socijalni rad je dužan nakon primitka zahtjeva za provođenje obveznog savjetovanja zakazati sastanak i pozvati stranke. Ako Hrvatski zavod za socijalni rad ima saznanja o postojanju obiteljskog nasilja ili ako procijeni da u okolnostima konkretnog slučaja zajednički sastanak ne bi bio svrhovit ili ako to jedna ili obje stranke iz opravdanih razloga zahtijevaju, zakazat će se i provesti odvojeni razgovori sa strankama.³⁶

³⁰ Obiteljski zakon (NN 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023, 156/2023; dalje u tekstu: ObZ)

³¹ Aras Kramar, S., *op. cit.* (bilj. 21), str. 299.

³² Čl. 321. st. 1. ObZ-a.

³³ Čl. 321. st. 2. ObZ-a.

³⁴ Čl. 3. st. 1 i čl. 4. st. 1. Pravilnika o obveznom savjetovanju (NN 123/2015).

³⁵ Čl. 321. st. 4. ObZ-a.

³⁶ Čl. 323. ObZ-a.

Po okončanju obveznog savjetovanja Hrvatski zavod za socijalni rad dužan je sastaviti izvješće³⁷, koje se dostavlja strankama prema pravilima o osobnoj dostavi najkasnije u roku od šezdeset dana od dana primitka zahtjeva za provođenje obveznog savjetovanja prije pokretanja postupka radi razvoda braka, a najkasnije trideset dana od dana primitka zahtjeva za provođenje obveznog savjetovanja prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom.³⁸ Izvješće o obveznom savjetovanju vrijedi šest mjeseci od dana kad je okončano obvezno savjetovanje.

Obvezno savjetovanje ne provodi se u odnosu na bračnog druga ili oba bračna druga te u odnosu na roditelje i drugi članove obitelji koji su: lišena poslovne sposobnosti, ako nisu u stanju shvatiti značenje i posljedice postupka niti uz stručnu pomoć, nesposobna za rasuđivanje ili koji su nepoznatog prebivališta i boravišta³⁹

Ako se radi o osobi lišenoj poslovnoj sposobnosti, Hrvatski zavod za socijalni rad je dužan utvrditi može li osoba shvatiti značenje i posljedice postupka te joj primjereno utvrđenju pružiti pomoć. Međutim, ako je stanje osobe takvo da se ni uz stručnu pomoć ne bi mogla ostvariti svrha postupka, u odnosu na tu osobu, postupak se neće provesti, kao niti kod osobe nesposobne za rasuđivanje odnosno osobe čije je prebivalište ili boravište nepoznato.⁴⁰

Obvezno savjetovanje se provodi prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete i prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom.⁴¹

3.1. Obvezno savjetovanje prije razvoda braka

Obvezno savjetovanje provodi se prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete primarno radi postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Također, u postupku obveznog savjetovanja prije razvoda braka, bračni drugovi bi trebali biti upoznati o mogućnosti bračnog savjetovanja, o pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda braka u odnosu na njih i djecu, o dužnosti vođenja računa o djetetovoj dobrobiti

³⁷ U kojem se navodi:

„1. tko je sudjelovao u postupku

2. spremnost svake stranke na sporazumno rješavanje spora

3. tko namjerava pokrenuti sudski postupak

4. ako se provodi obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka radi razvoda braka, jesu li bračni drugovi upoznati s pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma, odnosno plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi sukladno članku 327. ovoga Zakona i

5. tvrdnje o obiteljskom nasilju, ako se navode.“ (čl. 324. st. 1. ObZ-a).

³⁸ Čl. 324. st. 2. ObZ-a

³⁹ Čl. 326. i 329. st. 4. ObZ-a.

⁴⁰ Čulo Margaletić, A., *op. cit.* (bilj 8), str. 261.

⁴¹ Čl. 322. st. 1. ObZ-a.

prigodom uređenja spornih obiteljskih odnosa, o prednostima obiteljske medijacije te o dostupnim obiteljskim medijatorima.⁴²

Ako se roditelji nisu sporazumjeli o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, Hrvatski zavod za socijalni rad će ih savjetovati da pokušaju postići sporazum u postupku obiteljske medijacije, osim u slučaju postojanja tvrdnji o obiteljskom nasilju, ako su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice postupka ni uz stručnu pomoć ako su jedan ili oba bračna druga nesposobni za rasuđivanje i ako bračni drug ima nepoznato prebivalište i boravište. Ako se roditelji koji se namjeravaju razvesti nisu sporazumjeli o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, Hrvatski zavod za socijalni rad će ih upozoriti da će sud u postupku radi razvoda braka pokrenutog tužbom jednog od bračnih drugova po službenoj dužnosti donijeti odluku s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi, o ostvarivanju osobnih odnosa s drugim roditeljem i o uzdržavanju djeteta, omogućiti djetetu izražavanje mišljenja⁴³ te djetetu imenovati posebnog skrbnika sukladno Obiteljskom zakonu. Roditelje će Hrvatski zavod za socijalni rad upozoriti da sud u postupku radi razvoda braka može odrediti da troškove posebnoga djetetova skrbnika plaćaju roditelji.⁴⁴

Izuzimajući obiteljsku medijaciju kao drugi stupanj pomoći roditeljima u sporazumnom rješavanju pitanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i ostalih pitanja koja mogu biti predmetom medijacije, sadržaj obveznog savjetovanja prije razvoda braka, ako bračni drugovi nisu pretežito sporazumni oko plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, u važećem zakonodavnom okviru čini se, služi elementarnom informiranju o posljedicama prestanka obiteljske zajednice. Poseban naglasak stavljen je na podsjećanje roditelja koje su njihove odgovornosti i dužnosti bez kvalitetnog sadržaja i značajnog pomaka u odnosu na ishod – razvod. Upozoravanje roditelja od strane Hrvatskog zavoda za socijalni rad o posljedicama razvoda braka pokrenutog tužbom ako se bračni drugovi nisu sporazumjeli o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi na način da će sud po službenoj dužnosti odlučiti o pitanjima o kojima se bračni drugovi nisu sporazumjeli, nije smisleno. Bračni drugovi koji se planiraju razvesti a nisu sporazumni, znaju što po okončanju obveznog savjetovanja kao načina mirnog rješenja spora „slijedi“, u smislu sudskog postupka kojim se stranke obveznog savjetovanja, nažalost izgleda pokušava „uplašiti“. Hoće li takvo „rješenje zakonodavca imati za posljedicu sporazume koje su stranke sklopile u strahu od posljedica neslaganja u vezi s nekim ili pak svim pitanjima koja su dio sadržaja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, odnosno u svojevrsnom strahu od sudskog

⁴² Čl. 325. st. 1. ObZ-a.

⁴³ Čl. 360. ObZ-a.

⁴⁴ Čl. 327. ObZ-a.

*postupka te stoga ne odražavajući možda njihovu pravu volju*⁴⁵ ili će stranke prepustiti sporazum sudskom postupku, ostaje upitno. Važno je napomenuti da odlučivanje o spomenutim pitanjima u nadležnosti je suda čime se ostvaruje konkretna pravna zaštita djece kao posebnog prepoznatog subjekta međunarodne zaštite i uzima se da je u najboljem interesu djeteta.⁴⁶ Ako govorimo o obveznom savjetovanju u kontekstu bračnih drugova koji su sporazumni, odnosno razvodu braka koji nije pokrenut tužbom, onda govorimo o izvanparničnom postupku za sporazumni razvod braka. U tom slučaju proces obveznog savjetovanja popraćen je s visoko kooperativnim strankama kojima bi važeći normativni okvir trebao odgovarati i ispunjavati svoju svrhu kroz postizanje sporazuma o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Postavlja se pitanje treba li obvezno savjetovanje kao institut visoko kooperativnim bračnim drugovima ili bi bolje služio u ponešto izmijenjenom obliku strankama u sporu koje bi mogle koristiti blagodatima mirnog rješenja spora uz pomoć treće osobe s minimalnim uplitanjem države u njihov intiman i slojevit sukob.

Obvezno savjetovanje prije razvoda braka bi stoga trebalo biti usmjereno na pružanje podrške roditeljima, informiranje o posljedicama razvoda na djecu, promicanje suradnje i pomaganje u razvoju sporazuma koji su u najboljem interesu djece. Umjesto da se roditeljima zakonskim rješenjem naglašava sudski postupak kao krajnji ishod nesporazumijevanja, savjetovanje bi trebalo poticati aktivno sudjelovanje u stvaranju dogovora. Savjetovanje bi trebalo biti prilagođeno specifičnim potrebama svake obitelji. U slučaju sporazumnih roditelja, cilj je pomoći im postići plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Za roditelje koji vide obvezno savjetovanje kao nepotreban korak, savjetovanje bi trebalo pružiti podršku i educiranu pomoć oko razvoda, te informirati o posljedicama razvoda na djecu i njihovu budućnost, te ako je potrebno, roditelje uputiti na druga tijela koja mogu pružiti dodatnu podršku. Ako stručni tim prepozna „plodno tlo“ za medijacijom u smislu sukoba kojem bi pogodovala obiteljska medijacija, roditelje treba upoznati s idejom, svrhom i ciljem obiteljske medijacije. Provođenje uvodnog sastanka, kao predmedijacije, može pomoći roditeljima da odluče bi li im medijacija mogla pomoći u rješavanju njihove krize. Ovaj pristup također može pridonijeti popularizaciji obiteljske medijacije, što je ključno s obzirom na značaj ovog instituta. Također, kontinuirano praćenje i evaluacija učinkovitosti obveznog savjetovanja mogu pomoći u identifikaciji područja za poboljšanje.

⁴⁵ Čulo Margaletić, A., Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija kao oblici obiteljskopravne pomoći obitelji u krizi, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, Vol. XII br. 1., 2021., str. 72.

⁴⁶ Čulo Margaletić, A., op. cit. (bilj. 8), str. 262.

Odredbe o obveznom savjetovanju prije razvoda braka u kojem postoji maloljetno zajedničko dijete se na odgovarajući način primjenjuju prije pokretanja postupka radi uređenja ostvarivanja roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom u slučaju prestanka životne zajednice njegovih roditelja.⁴⁷

Sukladno navedenoj odredbi, izvanbračni drugovi koji imaju maloljetno zajedničko dijete te istu raskinu, dužni su sudjelovati u postupku obveznog savjetovanja jednako kao i bračni drugovi.⁴⁸ S ciljem očuvanja prava djeteta i njegovog najboljeg interesa, provode se obvezno savjetovanje i prije pokretanja ostalih sudskih postupaka roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom, a što je ujedno i tema sljedećeg poglavlja.

3.2. Obvezno savjetovanje prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom

Postupak obveznog savjetovanja dužni su pokrenuti i roditelji i drugi članovi obitelji prije pokretanja sudskih postupaka u kojima se odlučuje o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom.

Takvi postupci, propisani čl. 329. ObZ-a, uključuju različite situacije u kojima je obvezno provesti savjetovanje. To se odnosi na medicinske postupke na djetetu koje je sposobno dati informirani pristanak, a riječ je o zahvatima koji su povezani s rizicima teških posljedica za djetetovo zdravlje te je potrebna i suglasnost roditelja. Također, obvezno savjetovanje se primjenjuje u sporovima oko obrazovanja djeteta između djeteta i roditelja. Pri odobravanju plana o zajedničkoj skrbi djeteta ili za postizanje sporazuma o osobnim odnosima s djetetom, osim ako se odnosi na izmjenu istih, a stranke su postigle sporazum o pitanju u vezi s kojim se pokreće sudski postupak. Glede samostalnog ostvarivanja roditeljske skrbi. Kao i zastupanju djeteta u vezi s njegovim bitnim osobnim pravima. Obvezno savjetovanje je predviđeno i u sporovima između maloljetnog roditelja ili roditelja lišenog poslovne sposobnosti i djetetova skrbnika ili drugog roditelja u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta dok traje mirovanje roditeljske skrbi. Također, ostvarivanje prava na informacije o bitnim okolnostima koje se odnose na osobna prava djeteta, kao i odlučivanje o ograničavanju ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom.⁴⁹

S obzirom na vrste postupaka, u većini slučajeva, strankom u svim postupcima biti će dijete kao i roditelji djeteta. No, kada se radi o postupcima u vezi s ostvarivanjem osobnih

⁴⁷ Čl. 322. st. 2. ObZ-a.

⁴⁸ Čulo Margaletić, A., *op. cit.* (bilj. 8), str. 263.

⁴⁹ Čl. 329. ObZ-a.

odnosa s djetetom, a za koje je provedba obveznog savjetovanja također propisana kao procesna pretpostavka, u obveznom savjetovanju bit će obvezni sudjelovati i članovi obitelji koji imaju pravo predložiti sudu pokretanje tih postupaka.

Roditelji i drugi članovi obitelji dužni su provesti obvezno savjetovanje prije pokretanja sudskog postupka u vezi s djetetom sukladno navedenim odredbama članka 329. st. 1. toč. 1. – 8. ObZ-a, a upravo između stranaka postoji spor. Spomenute odredbe pozivaju se na situacije u kojim je određeno da u slučaju spora između djeteta i roditelja, sud u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta ili roditelja donosi rješenje radi zaštite dobrobiti djeteta. Nejasna je namjera zakonodavca koji upućuje na obvezno savjetovanje navedene situacije koje je nadležan riješiti sud u izvanparničnom postupku.

Pretjerano je očekivati stvarnu provedivost obveznog savjetovanja u svakom pojedinačno normiranom slučaju jer se ovakvim uređenjem prisiljava stranke na rješavanje osobito intimnih pitanja na način koji bi se jednako efikasno mogao riješiti nudeći opciju dobrovoljnih sastanaka obiteljske medijacije. U biti čl. 329. nalaze se pitanja i mogući sukobi koji predstavljaju plodno tlo za postupak obiteljske medijacije.

4. Obiteljska medijacija i temeljna načela

Obiteljska medijacija, prema važećem Obiteljskom zakonu u čl. 331. st. 1., definirana je kao „*postupak u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora*“. Budući da je obiteljska medijacija viša razina pomoći u rješavanju obiteljskopравnih sukoba, njezina primjena je definicijom proširena u odnosu na obvezno savjetovanje koje se temelji na postizanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Prema članku 331. stavku 3. Obiteljskog zakona, osnovni cilj obiteljske medijacije je postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i drugih sporazuma vezanih uz dijete. Nadalje, stranka je, uz ostvarivanja tog cilja, ostavljena mogućnost raspravljanja i o drugim imovinskim i neimovinskim pitanjima. Navedeno se može smatrati proturječnim temeljnoj definiciji obiteljske medijacije i samoj srži instituta.⁵⁰

Obiteljska medijacija, kako se ističe u točki 16. Memoranduma s objašnjenjima uz Preporuku br. R (98) 1 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o obiteljskoj medijaciji⁵¹ (u daljnjem tekstu: Memorandum) je strukturirani proces rješavanja sukoba među

⁵⁰ Čulo Margaletić, A., *op. cit.* (bilj. 45), str. 75.

⁵¹ Explanatory memorandum to Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to member states on family mediation, tekst dostupan na: <https://search.coe.int/cm?i=09000016804ee220>, 10.07.2024. i Preporuka br. R (98) 1 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o obiteljskoj medijaciji, 1998., tekst dostupan na web stranicama Vijeća Europe: <https://search.coe.int/cm/#%20>, zadnja

članovima obitelji kroz njihovo aktivno sudjelovanje i pronalaženje rješenja uz pomoć medijatora, s ciljem postizanja zajedničkog sporazuma. Uloga medijatora je u oblikovanju postupka koji će strankama pomoći u razmatranju vlastitih potreba, želja i interesa te okončati se postizanjem zajedničkog rješenja. Postizanje dogovora kroz medijaciju se tako pokazuje ključnim za uspostavljanje i održavanje suradnje između roditelja kad je prestala obiteljska zajednica – smanjuje sukobe i potiče stalni kontakt između djece i oba roditelja. Roditelji koji sami donose odluke o uređenju osobnih odnosa djece i kontaktu između djece i roditelja koji ne živi s njima imaju veću vjerojatnost da će te sporazume provoditi i manje su skloni ignoriranju ili kršenju istih.

Obiteljski sporovi imaju specifične karakteristike koje je važno uzeti u obzir tijekom medijacije. Naime, često uključuju dugotrajne, međusobno povezane odnose među članovima obitelji, što znači da bi proces rješavanja kroz medijaciju trebao omogućiti izgradnju konstruktivnih odnosa za budućnost uz omogućavanje rješavanja trenutnih sporova. Također, obiteljski sukobi su često praćeni dubokim emocionalnim vezama, pa je ključno da medijator i stranke prepoznaju i razumiju te osjećaje kako bi učinkovito riješili konflikt. Sukobi nastali tijekom prestanka obiteljske zajednice utječu na cijelu obitelj, uključujući djecu čiji interesi moraju biti prioritet u procesu medijacije. Ako stranke ne mogu same riješiti nesuglasice, medijator im može pomoći koristeći pregovaračke i komunikacijske vještine za postizanje konstruktivnih rješenja.⁵²

Stoga je ispravno zaključiti da su koristi obiteljske medijacije višestruke za sudionike obiteljske medijacije. Medijacija stavlja naglasak na interese djece i doprinosi odgovornijem roditeljstvu, kao i većoj uključenosti roditelja koji ne žive s djetetom u djetetovom životu, čime se potiče uredno ispunjavanje obveza uzdržavanja. Fleksibilnost i neformalnost medijacijskog postupka omogućuju raspravu ne samo o pravnim aspektima spora, već i o osobnim interesima, željama i motivima stranaka. Samostalno donošenje odluka i oblikovanje sporazuma od strane samih sudionika povećava trajnost postignutih dogovora i vjerojatnost njihove uspješne provedbe, smanjujući potrebu za dodatnim intervencijama.⁵³

U nastavku rada, bit će riječ o ključnim načelima na kojima se temelji postupak obiteljske medijacije.

Temeljna načela na kojima počiva obiteljska medijacija sadržani su u Preporuci i pripadajućem Memorandum, koji su usmjereni na isticanje manjkavosti sudskih i ostalih

posjeta 20. 8. 2024., (dalje u tekstu: Preporuka).

⁵² Točka 15. Memoranduma.

⁵³ Čulo Margaletić, A., *op. cit.* (bilj. 8), str. 266.

formalnih načina rješavanja obiteljskopравnih sporova, slijedom čega ukazuju na činjenicu povećanog broja razvoda braka ili rastave, ističu posljedice obiteljskopравnih sukoba za članove obitelji i društveni i ekonomski status država, navode istraživanja o posljedicama trajne naravi za roditelje i djecu uslijed dugotrajnosti obiteljskopравnih sporova. Preporukom se stoga, obiteljska medijacija ističe kao prikladnija metoda za postizanje rješenja obiteljskopравnog sukoba i shodno tomu se potiče države članice Vijeća Europe na organiziranje i nuđenje obiteljske medijacije kako kroz javni tako i kroz privatni sektor.

Obiteljska medijacija se treba temeljiti na sljedećim načelima:

- nepriistranosti medijatora;
- neutralnosti medijatora s obzirom na ishod postupaka;
- uvažavanje od strane medijatora gledišta stranaka i očuvanja jednakosti njihovih pregovaračkih pozicija;
- povjerljivosti rasprave u okviru postupka, osim ako se stranke drugačije ne dogovore ili u slučajevima gdje iznimke određuje nacionalno pravo;
- dužnosti medijatora da savjetuje stranke u za to prikladnim slučajevima o mogućnosti da se za rješenje svojih bračnih ili obiteljskih problema obrate bračnom savjetovalištu;
- dužnosti medijatora da posebno brine o dobrobiti i najboljem interesu djeteta, potiče roditelje da se usmjere na potrebe svoje djece te ih podsjeća na njihovu primarnu odgovornost za dobrobit vlastite djece kao i potrebu da s djecom razgovaraju i pruže im potrebne informacije te slušaju mišljenje svoje djece;
- dužnosti medijatora da posebno uzme u obzir pitanje postojanja nasilja te je li nasilje među strankama već postojalo ili postoji mogućnost da se dogodi u budućnosti i kakav učinak to može imati na pregovaračke pozicije stranaka, te razmotriti je li u tim okolnostima medijacijski postupak prikladan;
- ovlasti medijatora dati strankama informacije o sadržaju pravne norme, no ne i ovlasti na davanje pravnih savjeta te po potrebi stranke uputiti na mogućnosti konzultiranja odvjetnika ili bilo koje druge relevantne stručne osobe.⁵⁴

Od navedenih osam načela, šest zaslužuje poseban osvrt a to su nepriistranost, neutralnost, dobrovoljnost te povjerljivost, privatnost i tajnosti.

⁵⁴ Treće poglavlje Preporuke.

4.1. Načelo nepristranosti

Nepriistranost medijatora zahtijeva da medijator ne staje na stranu niti favorizira poziciju jedne stranke nad drugom. Stavovi svake stranke trebaju biti poštovani, iako medijator ima dužnost osigurati da jedna stranka nije ugrožena zbog straha od štete ili prijetnje nasiljem. Medijator bi trebao voditi postupak na način da, koliko god je to moguće, ispravi bilo kakvu neravnotežu moći između stranaka i nastojati spriječiti manipulativno, prijeteće ili zastrašujuće ponašanje bilo koje od njih. Medijator ne djeluje u ime niti jedne stranke, niti bi trebao postojati prethodni ili postojeći profesionalni ili osobni odnos između medijatora i jedne od stranaka koji bi dovodio u pitanje njegovu nepristranost.⁵⁵

Medijator mora od početka naglasiti svoju predanost nepristranosti i ravnopravno uvažiti stajališta svih strana. Također, treba prepoznati i osporiti tvrdnje stranaka koje temelje svoju pravednost na subjektivnim percepcijama poput "Ja sam u pravu, ti si u krivu".⁵⁶

Medijator treba izbjegavati izricanje mišljenja o stavovima strana ili preferenciju za ishod. Ako je potrebno ponuditi smjernice ili prijedlog, to treba učiniti pažljivo i transparentno kako bi se izbjeglo nametanje stavova. Nepriistranost je ugrožena kada se medijatorovi stavovi mogu smatrati usklađenima s onima jedne strane, primjerice u vezi s oblikom ostvarivanja roditeljskog odnosa. Obiteljski medijatori u Republici Hrvatskoj istaknuli su važnost dodatnog obrazovanja, odnosno fokusiranje na istančavanju vještine zadržavanja nepristranosti i neutralnosti u radu sa strankama s kojima su imali poteškoće ili u situacijama koje se kose sa profesionalnim stavom njih kao stručnjaka.⁵⁷ Medijator može ukazati na posljedice ponašanja stranaka, posebno negativne učinke na njih i djecu, ali to treba učiniti pažljivo. Donošenje moralnih ili psiholoških sudova nije u skladu s nepristranim upravljanjem sukobom.

Poželjna je sumedijacija, od jednog ili više medijatora različitog spola radi osiguravanja nepristranosti, sprječavanja dominacije jednog stajališta ili percepcije saveza baziranih na spolu. Struktura medijacije može također utjecati na nepristranost; kada strane pregovaraju zasebno putem medijatora koji prenosi informacije, nepristranost postaje manje vidljiva, povećavajući rizik optužbi za pristranost, stoga strukturirani postupak medijacije igra vitalnu ulogu u sprječavanju "negativnog pozicioniranja" jedne strane.⁵⁸

⁵⁵ Točka 38. Memoranduma.

⁵⁶ Roberts, M. op. cit. (bilj. 7), str. 145.

⁵⁷ Anđić, K., Doprinos vještina i osobnih kvaliteta obiteljskih medijatora u proces medijacije: Perspektiva obiteljskih medijatora. Pravni fakultet u Zagrebu, Specijalistički rad, Poslijediplomski specijalistički studij iz obiteljske medijacije, 2024., str. 41.

⁵⁸ Sladović Franz, B., Obilježja obiteljske medijacije, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 12 br. 2, 2005.

4.2. Načelo neutralnosti

Neutralnost medijatora zahtijeva da medijator ne nameće odluke niti usmjerava stranke prema određenim rješenjima. Na strankama je da postignu vlastite dogovorne, zajedničke odluke, a uloga medijatora je olakšati ovaj proces. Stranke mogu donositi odluke koje smatraju prikladnima za svoje specifične okolnosti. Važnost medijacije je u samoodređenju stranaka da postignu vlastite sporazume o sadržaju međusobnog odnosa na način koji im najbolje odgovara. Međutim, kada se od sudova traži da izvrše ili provedu takav privatnu odluku, nužno je da predmetne nagodbe poštuju važeće zakonodavstvo i ne krše legitimne interese bilo koje strane.⁵⁹

Kroz medijaciju mogu nastati ili se percipirati savezi između medijatora i jedne strane. Medijator, stoga mora spriječiti sukob, djelovati kao glasnogovornik za svaku stranku te pružiti podršku kada je potrebno, prilikom čega uvijek mora ostati neutralan. Neutralnost znači odsutnost interesa za ishod i izbjegavanje sukoba interesa, bez pokazivanja ili vođenja osobnim mišljenjem. Medijator mora biti sposoban distancirati se od vlastitih stavova i izbjegavati pretpostavku da stručnjak uvijek zna što je najbolje za stranke, jer to nije u duhu medijacije.⁶⁰

Medijatorova svijest o vlastitim emocijama i njihovom utjecaju na proces ključna je za održavanje neutralnosti. Emocionalna samosvijest omogućuje medijatoru prepoznavanje vlastitih osjećaja i njihovog utjecaja na medijaciju, kao i razvoj vještina poput empatije. Samosvijest i samorefleksija pomažu medijatoru u prepoznavanju osjećaja koje u njemu pobuđuju stranke i priroda sukoba, čime se razvijaju osobne kvalitete korisne za uspješnu medijaciju. Medijator treba koristiti vlastite emocije na integriran i produktivan način kako bi održao neutralnost, ne samo u vlastitim osjećajima i mišljenjima, već i u percepcijama stranaka o njemu, čime se osigurava neometan tijek medijacije.⁶¹

4.3. Načelo dobrovoljnosti

Uključivanje članova obitelji u obiteljsku medijaciju uvijek je dobrovoljno. Sudionicima se time ostavlja i mogućnost da prekinu postupak medijacije ako procijene da im više ne donosi koristi. Na uvodnom sastanku potrebno je objasniti sudionicima da je medijacija dobrovoljna, informirati ih o mogućnosti prekida na vlastitu inicijativu te provjeriti njihovu spremnost za prihvaćanje pravila i načela medijacije. Ključno je osigurati da sudjelovanje u

⁵⁹ Točka 39. Memoranduma.

⁶⁰ Majstorović, I., *Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija de lege lata i de lege ferenda*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, Vol. VIII, posebni broj, 2017. str. 140.

⁶¹ Anđić, K., op. cit. (bilj. 57), str. 13.

medijaciji bude slobodno, bez pritisaka i zastrašivanja. Obiteljsku medijaciju stoga može prekinuti bilo koji sudionik ili medijator ako se utvrdi da postupak više nije prikladan ili da nema napretka.⁶²

Medijacija je alternativni način rješavanja sporova u koji stranke moraju dobrovoljno ući. Prisilna medijacija često vodi do sporazuma koji nisu dugotrajni jer nisu doneseni kroz konsenzus. Iako mnogi ne razumiju što medijacija uključuje i stoga je ne razmatraju kao opciju, države bi mogle unaprijediti informativne programe i omogućiti obavezne sastanke sa medijatorom kako bi se objasnili proces i prednosti medijacije. Takvi sastanci mogu biti korisni, ali suština medijacije leži u njezinoj dobrovoljnoj prirodi i činjenici da stranke same pokušavaju postići sporazum, prisila stoga može biti kontraproduktivna.⁶³

Obiteljskim zakonom iz 2015. godine uvedena je obveza sudjelovanja u savjetovanju za bračne drugove s maloljetnom djecom prije pokretanja sudskog postupka za razvod braka. Ukoliko tijekom savjetovanja ne bi postigli dogovor, bračni drugovi bili su dužni prisustvovati prvom sastanku obiteljske medijacije.⁶⁴ Ove odredbe, 2023. godine je ukinuo Ustavni sud Republike Hrvatske.⁶⁵

Ustavni sud Republike Hrvatske o pitanju dobrovoljnosti obiteljske medijacije konstatirao je sljedeće: „*Temeljno je načelo instituta obiteljske medijacije načelo dobrovoljnosti. Stoga se, propisivanjem da bračni drug koji ne pristupi prvom sastanku obiteljske medijacije ne može podnijeti tužbu radi razvoda braka (članak 54. stavak 4. ObiZ-a/15), sankcionira taj bračni drug u ostvarivanju svojih procesnih prava, u konkretnom slučaju u pogledu prava na podnošenje tužbe za razvod braka. Po ocjeni Ustavnog suda to je prestroga uskrata prava na pristup sudu bračnom drugu koji ne pristupi prvom sastanku obiteljske medijacije, a da se uopće prethodno ne ispituju razlozi ili okolnosti zbog kojih taj bračni drug nije pristupio. Stoga se takvom odredbom, po ocjeni Ustavnog suda, narušava ne samo načelo dobrovoljnosti, kao temeljno načelo obiteljske medijacije, nego i sama bit prava na pristup sudu zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava.*“⁶⁶ Iako, s jedne strane, normiranje obvezatnosti pristupanja prvom sastanku obiteljske medijacije bez čijeg ispunjenja se ne može podnijeti tužba radi razvoda braka, sukladno tumačenju Ustavnog suda RH, predstavlja povredu načela

⁶² Hajnić, Lj., Specifičnosti suvoditelja u obiteljskoj medijaciji, Pravni fakultet u Zagrebu, Specijalistički rad, Poslijediplomski specijalistički studij iz obiteljske medijacije, 2023. str. 11.

⁶³ Točka 28. Memoranduma.

⁶⁴ Čl. 320. st. 3. Obiteljskog zakona (NN 103/2015)

⁶⁵ Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023. i dva izdvojena mišljenja sudaca, (NN 49/2023), točka. 11.2.

⁶⁶ Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023. i dva izdvojena mišljenja sudaca, (NN 49/2023), točka. 1.2.

dobrovoljnosti i prava na pravično suđenje, s druge strane, ukidanjem obveznog prvog sastanka prije pokretanja postupka razvoda braka nije uzet u obzir negativan utjecaj na promicanje obiteljske medijacije, koja je i danas nedovoljno prepoznata među strankama kao važan instrument u mirnom rješavanju obiteljskopравnih prijepora. „Također, kad ne bi postojala nikakva obveza stranaka glede predmedijacijskog postupka, mogućnosti njihova sudjelovanja iznimno su male, dakle ako nema „prisile“, oni bi često odabrali nepristupanje postupku. U tom bi slučaju otklonili mogućnost da ih se informira o prednostima alternativnog rješavanja spora, i općenito i u njihovu konkretnom slučaju.“⁶⁷

4.4. Načelo povjerljivosti, privatnosti i tajnosti

Medijacija bi se trebala provoditi u privatnosti, a rasprave bi se trebale smatrati povjerljivima. To znači da medijator ne smije otkriti bilo kakve informacije o medijaciji ili dobivene tijekom procesa medijacije nikome bez izričitog pristanka svake strane ili u iznimkama propisanim nacionalnim zakonodavstvom. Medijator ne bi trebao biti obvezan podnositi službena izvješća o sadržaju i raspravama u medijaciji, iako se od medijatora može očekivati da dostavi izvješće koje su strane usuglasile, sudskoj ili drugoj nadležnoj vlasti, navodeći postignute sporazume.⁶⁸

Obiteljski medijator i druge osobe uključene u postupak obiteljske medijacije dužne su čuvati povjerljive informacije i podatke za koje su saznale tijekom postupka obiteljske medijacije u odnosu na treće osobe.⁶⁹

Slobodno otkrivanje informacija ključno je za uspjeh medijacije, no granice povjerljivosti moraju biti jasne od početka. Povjerljivost nije apsolutna – ako se tijekom medijacije primjerice otkrije da je dijete u opasnosti ili je njegova dobrobit ugrožena, medijator može otkriti te informacije. U takvim slučajevima, zaštita djeteta ima prednost nad povjerljivošću, i stranke se mogu potaknuti da potraže pomoć od nadležnih tijela.⁷⁰

Povjerljivost je ključna za uspjeh medijacije jer omogućuje sudionicima slobodno iznošenje svih informacija bez straha. Medijator i stranke sklapaju sporazum o povjerljivosti, jer povjerenje, jednom izgubljeno, teško se vraća. Sve informacije ostaju povjerljive, a

⁶⁷ Majstorović, I., *op. cit* (bilj. 60), str. 139.

⁶⁸ Točka 40. Memoranduma.

⁶⁹ Osim u sljedećim slučajevima: “1. ako je priopćenje informacija nužno za provedbu ili ovrhu sporazuma ili 2. ako je priopćenje informacija nužno radi zaštite djeteta čija je dobrobit ugrožena ili radi uklanjanja opasnosti od teške psihičke ili fizičke povrede integriteta osobe“, čl. 335. st. 1. ObZ-a.

⁷⁰ Točka 42. Memoranduma.

medijator ih može podijeliti samo u kontekstu supervizije, uz poštovanje profesionalne tajne. Kršenje povjerljivosti može dovesti do kaznenog progona i gubitka licencijske. ⁷¹

Kombinacija navedenih načela te ostalih koji se primjenjuju u postupku, omogućuju da medijacija bude manje bolan, konstruktivan i učinkovit način rješavanja obiteljskopравnih sporova. Vođenje postupka medijacije sukladno načelima, osigurava atmosferu povjerenja i sigurnosti, što potiče stranke na aktivno sudjelovanje u rješavanju vlastitih sporova postizanjem sporazuma koji su održivi i usklađeni s interesima obiju strana. Time, medijacija ne samo da pomaže u rješavanju sukoba, već i jača međusobno razumijevanje i izgradnju budućih odnosa.

5. Postupak obiteljske medijacije

Obiteljska medijacija pokreće se na zahtjev osobe koja se želi uključiti u postupak obiteljske medijacije koji se podnosi obiteljskom medijatoru u pisanom obliku. ⁷² Na prvom sastanku obiteljske medijacije provodi se predmedijacija u kojem je cilj objasniti sudionicima postupak obiteljske medijacije te provjeriti jesu li ga razumjeli, objasniti način i dobrovoljnost sudjelovanja te utvrditi jesu li ispunjene pretpostavke za provođenje obiteljske medijacije, odnosno jesu li prisutni razlozi za neprovođenje obiteljske medijacije, o kojima više *infra*. ⁷³

Obiteljska medijacija provodi se kao jednokratni medijacijski sastanak ili kao višekratni medijacijski proces. Jedan medijacijski sastanak provodi se u trajanju do 120 minuta, ovisno o složenosti prijepora. Višekratni medijacijski proces sastoji se od dva do pet, a iznimno, ako je izgledna mogućnost postizanja sporazuma, do osam sastanaka tijekom nekoliko tjedana, u vremenskim intervalima između susreta, u pravilu svaka dva do tri tjedna, a po potrebi i češće. Obiteljska medijacija se može provoditi kroz zajedničke susrete obiteljskog medijatora sa svim sudionicima u prijeporu ili kroz odvojene susrete kada je prisutan obiteljski medijator i jedna strana u prijeporu. ⁷⁴

Tijekom postupka svaki sudionik može odustati od daljnjeg sudjelovanja u obiteljskoj medijaciji u bilo kojem trenutku. Obiteljska medijacija se može provoditi neovisno o sudskom

⁷¹ Majstorović, I., *op. cit.* (bilj. 60), str. 141.

⁷² Čl. 9. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije (NN 29/2021; dalje u tekstu: Pravilnik). Također važeći je i Pravilnik o registru medijatora (NN 100/23) koji normira sadržaj, način vođenja i oblik registra medijatora te način ispunjenja obveze usavršavanja medijatora.

⁷³ Čl. 13. st. 3. Pravilnika.

⁷⁴ Čl. 10. Pravilnika.

postupku prije pokretanja sudskog postupka, za vrijeme njegova trajanja ili nakon dovršetka sudskog postupka.⁷⁵

U slučaju da tijekom sudskog postupka sud procijeni da ima izgleda za sporazumno rješavanje spornih obiteljskih odnosa, on može predložiti strankama postupak obiteljske medijacije. Ako stranke pristanu na postupak obiteljske medijacije, sud će zastati s postupkom - pritom uzimajući u obzir načelo žurnog postupanja u predmetima u kojima se odlučuje o pravima i interesima djeteta te odrediti rok od tri mjeseca u kojem stranke mogu pokušati spor riješiti u postupku obiteljske medijacije, a ako ne uspiju riješiti spor ili predlože nastavak sudskog postupka prije roka, sud će nastaviti postupak.⁷⁶

Obiteljska medijacija se ne provodi prije pokretanja postupka ovrhe i osiguranja, međutim sud može tijekom postupka ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom predložiti strankama da pristupe obiteljskoj medijaciji tako što će prije donošenja rješenja o ovrsi zakazati ročište na kojemu će osobno saslušati stranke kako bi utvrdio činjenice i procijenio sve okolnosti te će omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje. Sud može nakon što sasluša stranke i s obzirom na okolnosti slučaja odgoditi ovrhu za trideset dana te naložiti stručni razgovor s djetetom ili predložiti strankama da pristupe obiteljskoj medijaciji radi sporazumnog rješavanja spora, a ako je to potrebno može posebnom odlukom detaljnije precizirati ostvarivanje osobnih odnosa za vrijeme trajanja stručnog razgovora ili obiteljske medijacije.⁷⁷

Obiteljski medijator mora osigurati da stranke, prilikom postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugih sporazuma, razumiju činjenično stanje i sadržaj sporazuma te im ukazati na mogućnost konzultacije s drugim stručnjakom radi provjere sporazuma. Također, dužnost medijatora je informirati sudionike da u svakom trenutku vode računa o dobrobiti djeteta. Uz pristanak roditelja, medijator može omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje tijekom postupka medijacije.⁷⁸

Prema čl. 12. st. 1. Konvencije o pravima djeteta⁷⁹ države stranke Konvencije dužne su osigurati „djetetu koje je u stanju oblikovati vlastito mišljenje, pravo na slobodno izražavanje svojih stavova o svim stvarima koje se na njega odnose, te ih uvažavati u skladu s dobi i zrelošću djeteta.“ U st. 2. propisano je da „u tu svrhu djetetu se napose mora osigurati da bude, izravno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe, saslušano u svakom sudbenom i upravnom

⁷⁵ Čl. 334. st. 1. ObZ-a.

⁷⁶ Čl. 338. ObZ-a.

⁷⁷ Čl. 334. st. 3. i čl. 522. st. 2. ObZ-a.

⁷⁸ Čl. 339. ObZ-a.

⁷⁹ Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, 15/90; NN-MU 12/93, 20/97, 4/1998, 13/1998.

postupku koji se na njega odnosi, na način koji je usklađen s proceduralnim pravilima nacionalnog zakonodavstva.“ Odredba ObZ-a je slijedom navedenog, sporna na više razina. Doslovnim tumačenjem propisa, pravo djeteta na slobodno izražavanje mišljenja zaobiđeno je, jer se potonje, sukladno navedenom članku Konvencije o pravima djeteta, mora osigurati u svakom sudbenom i upravnom postupku – kako obiteljska medijacija nije sudski postupak, zanemareno je posljedično pravo djeteta na izražavanje mišljenja iako je riječ o postupku koji se tiče djeteta i njegovog života. Navedeno je posebice sporno zbog činjenice da roditelji djeteta ne moraju biti uopće sporazumni, mogu djetetom manipulirati i mogu zanemariti djetetove potrebe jer su primjerice tokom razvoda previše okupirani vlastitim interesima, što bi posljedično rezultiralo uskratom pristanka da dijete zaista izrazi vlastito mišljenje i bude saslušano. Navedenu odredbu ObZ-a, slijedom navedenog, bi valjalo izmijeniti.

Obiteljska medijacija obustavlja se na zahtjev bilo kojeg sudionika ili ako obiteljski medijator procijeni da je naknadno nastupio jedan ili više razloga za neprovođenje obiteljske medijacije.⁸⁰ Ako se stranke ne sporazume o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugim pitanjima spornog obiteljskog odnosa, obiteljski medijator će u izvješću o obustavi postupka obiteljske medijacije navesti jesu li obje stranke aktivno sudjelovale te isto uručiti sudionicima, i sudu ukoliko je zastao s postupkom radi provođenja obiteljske medijacije, a obiteljski medijator za prekogranične sporove i Središnjem tijelu.⁸¹ Središnje tijelo u Republici Hrvatskoj je ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi, službe koje pružaju podršku obiteljima. Naime, države potpisnice Haške konvencije obvezne su imenovati središnje tijelo za postupanje u slučajevima otmice djece – prekograničnim sporovima, koje će poduzimati potrebne mjere, bilo samostalno ili preko posrednika.⁸²

Po okončanju postupka obiteljske medijacije, obiteljski medijator sastavlja izvješće⁸³. Ako obiteljsku medijaciju provode medijatori zaposleni u sustavu socijalne skrbi, stranke ne snose troškove postupka. Međutim, ako medijaciju obavljaju medijatori izvan sustava socijalne

⁸⁰ Čl. 11. Pravilnika.

⁸¹ Čl. 337. ObZ-a i čl. 12. Pravilnika.

⁸² Branica, V., Majstorović, I., Šimović, I., Obiteljska medijacija i mogućnosti primjene u slučajevima međunarodne otmice djece, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu Vol. 71, br. 2, 2021., str. 192.

⁸³ „O obiteljskoj medijaciji obiteljski medijator sastavlja izvješće koje sadrži sljedeće podatke: 1. osobna imena i osobni identifikacijski broj sudionika koji su sudjelovali u obiteljskoj medijaciji; 2. predmet obiteljske medijacije; 3. ishod obiteljske medijacije (razlog neprovođenja obiteljske medijacije iz članka 332. Obiteljskog zakona, razlog obustave obiteljske medijacije ili postignut sporazum odnosno plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi); 4. broj i duljina trajanja održanih sastanaka obiteljske medijacije; 5. redovitost dolaska na sastanke obiteljske medijacije; 6. sudjelovanje djeteta u postupku obiteljske medijacije odnosno je li djetetu omogućeno izraziti mišljenje u postupku, ako se radi o postupku vezanom za dijete; 7. informiranje sudionika o njihovoj obvezi da vode brigu o dobrobiti djeteta i svih drugih članova obitelji, ako se radi o postupku vezanom za dijete; 8. osobno ime obiteljskog medijatora i 9. potpis obiteljskog medijatora.“ (čl. 12. st. 1. Pravilnika)

skrbi, stranke su dužne snositi troškove sudjelovanja.⁸⁴ U praktičnom smislu, navedena odredba stavlja obiteljske medijatore izvan sustava socijalne skrbi u znatno nepovoljniji položaj te predstavlja posebno otegotnu okolnost u razvijanju obiteljske medijacije u privatnom sektoru uopće.

5.1. Neprovođenje obiteljske medijacije

Obiteljska medijacija se, sukladno čl. 332. ObZ-a ne provodi: u slučajevima postojanja tvrdnji o obiteljskom nasilju; ako su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice postupka ni uz stručnu pomoć; ako su jedan ili oba bračna druga nesposobni za rasuđivanje i ako bračni drug ima nepoznato prebivalište i boravište. Odredbe se na odgovarajući način primjenjuje i na ostale članove obitelji koji sudjeluju u postupku medijacije.

Zakonodavno rješenje koje isključuje postupak obiteljske medijacije u slučajevima nasilja u obitelji je načelno valjano jer poštuje načelo samoodređenja stranaka. Ovo načelo podrazumijeva sposobnost donošenja odluka u vlastitom interesu i interesu članova obitelji, bez straha od nasilja i prisile. Stranke u medijaciji moraju biti ravnopravne i imati jednaku moć kako bi se postiglo sporazumno rješenje spora. Bez ravnoteže moći, ni postupak ni sporazum ne mogu se smatrati pravno valjanim očitovanjem volje jer žrtve nasilja često nisu u stanju iskazati svoje interese i potrebe.⁸⁵

Štoviše, u iskustvu obiteljskih medijatora⁸⁶ ističu se situacije u kojima medijacija može biti osnažujući i uspješniji proces od sudskih postupaka, što ukazuje na potrebu za medijacijom čak i u slučajevima nasilja. Unatoč spremnosti nekih sudionika za sudjelovanje u medijaciji, medijator suočen s činjenicama partnerskog nasilja i procjenom da nije moguće ravnopravno sudjelovanje trebao bi obustaviti postupak medijacije.⁸⁷

Kako bi se učinkovito primijenio institut obiteljske medijacije potrebno je odredbom u kojoj se obiteljska medijacija odnosi na nasilje detaljnije urediti. Postavlja se pitanje što podrazumijeva "*postojanje tvrdnji o nasilju*" te se otvara potreba za detaljnijom definicijom i konkretnijim značenjem tog pojma u svrhu jasne primjene zakona.

⁸⁴ Čl. 343. ObZ-a.

⁸⁵ Ajduković, M., Patrčević, S., Ernečić, M., Izazovi obiteljske medijacije u slučajevima nasilja u partnerskim odnosima, Ljetopis socijalnog rada Vol. 23, br. 3, 2016., str. 381-411.

⁸⁶ Poblize o tome vidi: Požega, J., Ajduković, M., Iskustva medijatora u procesu obiteljske medijacije u slučajevima partnerskog nasilja, Ljetopis socijalnog rada Vol. 27, br. 2, 2020.

⁸⁷ Breber M., Sladović Franz, B., Uvođenje obiteljske medijacije u sustav socijalne skrbi – perspektiva stručnjaka, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 21 br. 1, 2014., str. 127.

6. Obiteljski medijatori

Na temelju važećeg Obiteljskog zakona iz 2015. te prethodno važećeg Zakona o socijalnoj skrbi iz 2013⁸⁸. donesen je Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije. Cilj ovog podzakonskog akta je šire normiranje sadržaja provođenja postupka obiteljske medijacije, vođenje registra obiteljskih medijatora kao i detaljnije uređenje uvjeta koji obiteljski medijatori moraju zadovoljavati. Sukladno Pravilniku, obiteljska medijacija može se provoditi radi sporazumnog rješavanja sporova iz obiteljskih odnosa sukladno Obiteljskom zakonu, Zakonu o socijalnoj skrbi i Zakonu o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece. U nastavku rada prikazat će sadržaj i način vođenja registra obiteljskih medijatora te će se izložiti uvjeti njihove stručne osposobljenosti kako u pogledu rješavanja nacionalnih sporova iz obiteljskih odnosa tako i u pogledu prekograničnih sporova.

6.1. Registar obiteljskih medijatora

Sukladno čl. 87. Zakona o socijalnoj skrbi, obiteljsku medijaciju pruža obiteljski medijator u Obiteljskom centru ili domu socijalne skrbi, udrugama, vjerskoj zajednici, drugim pravnim osobama kao i fizička osoba-obrtnik koja je kao nepristrana osoba, upisana u Registar obiteljskih medijatora prema zakonu kojim se uređuju obiteljski odnosi. Važno je istaknuti pritom da među registriranim obiteljskim medijatorima trenutačno jedna osoba vrši uslugu medijacije kao obrtnik i jedna je osoba diplomirani pravnik.

Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) vodi elektronički Registar koji prikuplja i obrađuje podatke u skladu s propisima o zaštiti osobnih podataka. U Registar se upisuju podaci o osobama koje ispunjavaju uvjete stručne osposobljenosti za obiteljskog medijatora, uključujući one za prekogranične sporove. Registar je javan i dostupan na mrežnoj stranici Ministarstva.⁸⁹

Podaci koji se upisuju uključuju: osobno ime, spol, kontakt podatke, naziv ustanove zaposlenja, stručnu spremu, datum upisa, rješenje o osposobljenosti, dodatne kompetencije i

⁸⁸ Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/2013, 152/2014, 99/2015, 52/2016, 16/2017, 130/2017, 98/2019, 64/2020, 133/2020, 138/2020, 18/2022)

⁸⁹ Registar obiteljskih medijatora dostupan na:

https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Evidencije/Registar%20obiteljskih%20medijatora-za%20objavu%2023.05.2024_.pdf, 13.7.2024.

napomene o privremenoj spriječenosti za rad. Ministarstvo po službenoj dužnosti unosi podatke na temelju rješenja o ispunjavanju uvjeta.⁹⁰

6.2. Stručne kompetencije obiteljskih medijatora

Već 1998. godine je Preporukom prepoznat značaj obiteljske medijacije te je postavljen okvir unutar kojeg bi države članice na nacionalnoj razini trebale urediti pojedinosti postupka. Preporučeno je državama članicama u prvom redu, osigurati odgovarajuće postupke za odabir, obuku i kvalifikacije medijatora te za postavljanje standarda koje medijatori trebaju postići i održavati. Karakteristike obuke će države članice urediti na nacionalnoj razini samostalno uz poštovanje obuka koja uključuju podučavanje teorijskog i specijalističkog znanja, kao i priliku za praktičnim radom pod stručnim nadzorom. Većina država članica uspostavile su sustave za akreditaciju i profesionalnu registraciju obiteljskih medijatora, što ukazuje na važnosti stručnog obrazovanja obiteljskih medijatora.⁹¹

Kako bi obiteljska medijacija bila učinkovita, potrebno je osigurati sveobuhvatan, interdisciplinaran, suradnički i transparentan pristup medijacijskom postupku, te se, po mogućnosti, fokusirati na rješavanje svih aspekata obiteljskih sporova, uključujući i statusne i imovinsko-pravne probleme.⁹² Ključnu ulogu u postupku ima obiteljski medijator koji svojom profesionalnošću, stručnim kompetencijama, vještinama i znanjem učinkovito pomaže sukobljenim stranama.⁹³

Obrazovanje za obiteljsku medijaciju odvija se u sklopu cjeloživotnog učenja, a uključuje stručnjake koji su završili osnovno visokoškolsko obrazovanje. Najčešće su to stručnjaci u području prava i društveno-humanističkih područja poput psihologije, socijalnog rada, obrazovanja koji mogu nastaviti daljnje obrazovanje za obiteljske medijatore. Kroz obrazovanje za obiteljsku medijaciju, stručnjaci stječu nove kompetencije, odnosno ovladavaju znanjima, vještinama i vrijednostima potrebnim za razumijevanje i provedbu medijacijskog postupka.⁹⁴

⁹⁰ Čl. 3. i 4. Pravilnika., Zahtjev za donošenje rješenja o ispunjavanju uvjeta stručne osposobljenosti obiteljskog medijatora podnosi se na Obrascu koji čini sastavni dio ovoga Pravilnika.

⁹¹ Preporuka br. R (98) 1 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o obiteljskoj medijaciji, 1998., tekst dostupan na web stranicama Vijeća Europe: <https://search.coe.int/cm/#%20>, zadnja posjeta 20. 8. 2024.

⁹² Uzelac, A., Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka – glavni pravci reforme obiteljskih parničnih postupaka u trećem Obiteljskom zakonu. U: Barbić Jakša (ur.) Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka., Okrugli stol održan 5. svibnja 2014. u palači Akademije u Zagrebu. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava. Zagreb, 2014., str. 33.

⁹³ Sladović Franz, B., *op. cit.* (bilj. 58), str. 1.

⁹⁴ Anđić, K., *op. cit.* (bilj. 57), str. 1.

Obiteljski medijator u Republici Hrvatskoj može biti osoba koja ima:

- završen poslijediplomski specijalistički studij obiteljske medijacije ili
- završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij prava, socijalnog rada, psihologije, pedagogije, socijalne pedagogije ili edukacijske rehabilitacije, najmanje dvije godine radnog iskustva u struci u stručnom radu s djecom, mladima i obitelji i završenu izobrazbu za obiteljskog medijatora po odgovarajućim europskim standardima izobrazbe od minimalno 140 sati edukacije, 40 sati supervizirane prakse i 20 sati supervizije.⁹⁵

U praktičnom smislu, hrvatskih obiteljskih medijatori naglašavaju potrebu za interdisciplinarnim znanjima koja su potrebna za razumijevanje dinamike međuljudskih odnosa, razvoja djeteta, komunikacije i sukoba, znanja o obitelji i razvodu braka, znanja iz područja obiteljskog prava te znanja o medijaciji, pretpostavkama, načelima i postupku. Ističu veliku važnost u vještinama kojima se doprinosi izgradnji odnosa sa sudionicima, odnosno pokazivanje razumijevanja i poticanja međusobnog razumijevanja sudionika te poticanje sudionika na samostalno donošenje odluka.⁹⁶

Također, prepoznat je značaj vještina koje se tiču vođenja i upravljanja postupkom obiteljske medijacije, jasnoće vlastitog izražavanja kao i vještine potrebne u rješavanju problema i upravljanja sukobom te prezentacije s ciljem upravljanja procesom medijacije. Ističu i velik broj osobnih kvaliteta koje smatraju važnima za provedbu obiteljske medijacije, riječ je o: emocionalnoj samosvijesti, emocionalnoj samoregulaciji, osobinama koje doprinose uspostavi i održavanju odnosa, empatiji, autentičnosti, prisutnošću, usmjerenost na sudionike,

⁹⁵ Čl. 7. st. 1. Pravilnika. Izobrazba od 140 sati uključuje 80 sati općih i 60 sati specifičnih kompetencija u obiteljskoj medijaciji. Opće kompetencije obuhvaćaju temeljne vještine komunikacije, pregovaranja, rješavanja sukoba, razumijevanje nasilja i kontrole, etička pravila, te pravne propise relevantne za obiteljske sporove. Specifične kompetencije uključuju napredne vještine u medijaciji, razumijevanje različitih modela i teorija medijacije, upravljanje emocionalno izazovnim situacijama i visokim konfliktom, vođenje medijacije s djecom i članovima obitelji s posebnim potrebama, suradnju s odvjetnicima i drugim stručnjacima, te evaluaciju medijacije i rad u sumedijaciji. (čl. 7. st. 2., st. 3., st. 4. Pravilnika). Također, Važno je istaknuti kako je prvi Pravilnik donesen na temelju suspendiranog Obiteljskog zakona iz 2014., koji je nakon donošenja Obiteljskog zakona 2015. u većoj mjeri zadržao opseg normativnog uređenja svojeg prethodnika. U Pravilniku iz 2014. bili su postavljeni uvjeti za registraciju obiteljskih medijatora koji su tada bili opravdano kritizirani. Određeno je da medijator može biti osoba koja ima završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij prava, socijalnog rada, psihologije, pedagogije, socijalne pedagogije ili edukacijske rehabilitacije, ima najmanje dvije godine radnog iskustva u struci u stručnom radu s djecom, mladima i obitelji i da je polaznik je poslijediplomskog sveučilišnog specijalističkog studija iz obiteljske medijacije s izvršenim svim nastavnim i praktičnim obvezama u prva tri semestra studija ili ima završenu edukaciju u trajanju od najmanje 40 nastavnih sati. Propisujući završenih tri semestra poslijediplomskog sveučilišnog specijalističkog studija, odnosno minimalno 40 sati edukacije promašen je ishod za kvalitetno i sveobuhvatno obrazovanje obiteljskih medijatora.

⁹⁶ Anđić, K., *op. cit.* (bilj. 57), str. 52.

vjeri u sebe, opuštenosti, neosuđujućem pristupu, otvorenosti za različite situacije, pristupačnost i vjeri da je rješenje moguće.⁹⁷

Postupak obiteljske medijacije temelji se na integriranom i interdisciplinarnom pristupu koji omogućuje učinkovito rješavanje problema sudionika. Ključno je osigurati visoku kvalitetu pristupa i provedbe medijacije kako bi se stranke dodatno motivirale na aktivnu suradnju i sporazumno rješenje sukoba. Kvaliteta postupaka obiteljske medijacije postiže se kroz visoko postavljene standarde obrazovnog programa, utemeljene na kompetencijama, vještinama, interdisciplinarnim znanjima i osobnim kvalitetama obiteljskih medijatora.

Dodatni uvjeti propisani su za obiteljske medijatore za prekogranične sporove s obzirom na specifične okolnosti prekogranične obiteljske medijacije, o čemu više u nastavku.

6.3. Obiteljski medijator za prekogranične sporove

Obiteljska medijacija kao korisna mogućnost u mirnom rješavanju obiteljskoprogovnog spora prepoznata je na međunarodnoj razini. Problem koji se javlja na međunarodnoj razini, a koji je potaknut u pravilu prestankom bračne ili izvanbračne zajednice roditelja koji su različitih nacionalnosti je međunarodna otmica djece. Najvažniji međunarodni dokument koji predviđa obiteljsku medijaciju kroz reguliranje međunarodne otmice djeteta je Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece iz 1980. godine, usvojena u okviru Haške konferencije za međunarodno privatno pravo (dalje u tekstu: Haška konvencija). Međunarodna otmica djece odnosi se na slučajeve u kojima je jedan od roditelja ili bliski član obitelji na nezakonit način odveo ili zadržao dijete preko granice države u kojoj je ono imalo uobičajeno boravište⁹⁸. Takvo odvođenje i zadržavanje djeteta smatra se povredom *prava na skrb što* uključuje pravo koja se odnosi na skrb o djetetu kao osobi, a posebice pravo na određivanje mjesta boravka djeteta.

Haška konvencija predviđa sporazumno rješavanje pitanja povratka djeteta i drugih pitanja vezanih uz dijete, a jedan od mogućih postupaka je obiteljska medijacija. Također naglašava osiguranje žurnog povratka protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta te ostvarivanje kontakata djeteta s odvojenim roditeljem i s drugim osobama kojima to pravo

⁹⁷ *Ibidem*, str. 52.

⁹⁸ Odvođenje ili zadržavanje djeteta smatra se protupravnim: a) ako predstavlja povredu prava na skrb koje je osobi, ustanovi ili nekom drugom tijelu, zajednički ili pojedinačno, dodijeljeno na temelju prava države u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije odvođenja ili zadržavanja; i b) ako se u vrijeme odvođenja ili zadržavanja to pravo uistinu i ostvarivalo zajednički ili pojedinačno, ili bi se bilo ostvarivalo da nije došlo do odvođenja ili zadržavanja. Čl. 3. Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece

pripada, vodeći računa o poticanju roditeljskog sporazumijevanja te zaštiti najboljeg interesa i dobrobiti djeteta.⁹⁹

Značajan dokument na razini Europske unije u području rješavanja obiteljskih prijepora u situacijama s tzv. međunarodnim elementom je Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (dalje u tekstu: Uredba Bruxelles II ter)¹⁰⁰

Osnovna ideja je da države, koje su stranke međunarodnih ugovora, putem preventivnih mehanizama nastoje spriječiti slučajeve međunarodne otmice djece. Ako u tome ne uspiju, da osiguraju hitan povratak protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta, kao i omogućće ostvarivanje kontakata djeteta s odvojenim roditeljem i drugim osobama kojima to pravo pripada, pritom vodeći računa o zaštiti najboljeg interesa i dobrobiti djeteta.

Obiteljska medijacija, kao i ostali oblici alternativnog rješavanja sukoba i sporova u slučajevima međunarodne otmice djece, prepoznata je i preporučena od strane tijela koja se bave provedbom Haške konvencije. Stalni ured Haške konferencije za međunarodno privatno pravo 2012. godine objavio poseban Vodič k dobroj praksi prema Haškoj konvenciji. Vodič donosi temeljna načela provedbe procesa medijacije u takvim slučajevima: 1. Poduzimanje primjerenih koraka kako bi se strane ohrabrilo i potaknulo na sporazum o spornim pitanjima. 2. Osiguranje da nitko od sudionika ne dođe u nepovoljniji položaj zbog sudjelovanja u medijaciji. 3. Medijacija i drugi postupci koji imaju cilj postizanje sporazuma u obiteljskim sukobima trebaju se smatrati komplementarnim pravnim postupcima, a ne njihovom zamjenom. Dostupnost sudskih postupaka ne smije biti ograničena. 4. Medijacija u obiteljskim sukobima s međunarodnim elementom treba uzeti u obzir nacionalne i međunacionalne propise kako bi postignuti sporazum bio u skladu s relevantnim zakonodavstvom. 5. Pravni postupci trebali bi uvažiti sporazume postignute u medijaciji i dati im pravni značaj.¹⁰¹

U Republici Hrvatskoj je donesen i poseban provedbeni propis kojim se detaljnije reguliraju pitanja međunarodne otmice djece. Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2019., stoga uređuje nadležnost i ovlasti tijela te postupak u vezi sa zahtjevima koji se podnose u Republici Hrvatskoj na temelju odredaba Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece. Člankom 12. Zakona o provedbi Konvencije o građanskopravnim

⁹⁹ Branica, V., Majstorović, I., Šimović, I., *op. cit.* (bilj. 82), str. 191.

¹⁰⁰ Dostupno na službenom listu Europske Unije: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>, 04.09.2024.

¹⁰¹ Branica, V., Majstorović, I., Šimović, I., *op. cit.* (bilj. 82), str. 207.

vidovima međunarodne otmice djece izrijeком predviđa mogućnost provedbe postupka obiteljske medijacije.¹⁰²

Sporovi koji proizlaze iz međunarodne otmice djece obuhvaćaju kompleksnu isprepletenost pravnih, psiholoških i socijalnih pitanja, a njihovu pojavu karakterizira visok stupanj konflikta, složena dinamika obiteljskih odnosa i psihosocijalne posljedice za sve sudionike. Provedba obiteljske medijacije u ovim slučajevima je specifična i kompleksna te se razlikuje od medijacije u drugim obiteljskim sukobima. Zbog toga se medijacija provodi u obliku su-medijacije dva obiteljska medijatora od kojih je jedan psihosocijalnog usmjerenja, a drugi pravne struke radi potrebe poznavanja pravnih i psihosocijalnih aspekata visokokonfliktnih prekograničnih sporova.¹⁰³ Stoga je potrebno dodatno obrazovanje medijatora specifično za međunarodnu obiteljsku medijaciju.¹⁰⁴

Sadržaji dodatne edukacije trebali bi uključivati područja poput pravnih aspekata međunarodnih obiteljskih sporova koji uključuju roditelje i djecu, kulturne različitosti i uvažavanje kulturnih različitosti; specifične okolnosti života binacionalnih i multinacionalnih obitelji i obitelji migranata, kao i posebne intervencije medijatora u međunarodnim slučajevima u kojima je potrebno djelovati brzo s obzirom na vremensko ograničenje provedbe intervencija.¹⁰⁵

¹⁰² *Ibidem*, str. 199.

¹⁰³ Čl. 10. st. 6. Pravilnika

¹⁰⁴ Branica, V., Majstorović, I., Šimović, I., *op. cit.* (bilj. 82), str. 208. – 211.

¹⁰⁵ *Ibidem*, str. 209.

7. Zaključak

Područje obiteljskog prava u Hrvatskoj doživljava značajne promjene uslijed sve većeg broja razvoda i obiteljskih kriza, što čini razvoj alternativnih metoda rješavanja obiteljskih sporova, kao što je obiteljske medijacija, neophodnim. Razvoj obiteljskog zakonodavstva u Hrvatskoj pokazuje stalne napore za unaprjeđenjem sustava pomoći obiteljima u krizi. Početno uvođenje i stalni razvoj instituta obiteljske medijacije odražava napredak hrvatskog zakonodavstva u poboljšanju sustava podrške obiteljima u krizi, pružajući brži, učinkovitiji i zadovoljavajući način rješavanja obiteljskih sporova. Od prvih odredaba o mirenju iz sredine 20. stoljeća do suvremenih zakonskih rješenja, cilj je bio olakšati rješavanje obiteljskih sporova. Zakonodavna rješenja su se mijenjala, ali su uvijek težila rješavanju obiteljskopравnih prijepora, zaštiti interesa djece i osiguranju pravednog rješenja obiteljskih sporova.

Obiteljska medijacija pruža mnoge prednosti u odnosu na formalne sudske postupke, osobito kada su u pitanju djeca. Omogućava strankama aktivno sudjelovanje u pronalaženju rješenja, promovira načelo samoodređenja te pomaže u održavanju suradničkih odnosa između članova obitelji. Jedna od ključnih prednosti obiteljske medijacije je njezina fleksibilnost i mogućnost prilagodbe specifičnim potrebama svake obitelji. Medijacija omogućava strankama da zajednički rade na pronalaženju rješenja koja najbolje odgovaraju njihovim individualnim okolnostima. Obiteljska medijacija posebno je učinkovita u rješavanju pitanja vezanih uz roditeljsku skrb, kao i drugih sporova koji mogu proizaći iz obiteljskih odnosa, poput financijskih i pravnih pitanja ili uzdržavanja članova obitelji, bilo starijih ili mlađih. Ona potiče daljnju komunikaciju i poboljšanje odnosa, što doprinosi dugoročnoj stabilnosti obiteljskih veza. Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija, ključni su instituti za rješavanje obiteljskih sporova uz aktivno sudjelovanje članova obitelji. Glavni cilj je pružiti podršku obiteljima u krizi, naročito u situacijama koje uključuju maloljetnu djecu uz naglasak na donošenju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

Temeljna načela obiteljske medijacije uključuju nepristranost, neutralnost, dobrovoljnost i povjerljivost. Obiteljska medijacija predstavlja vitalan instrument za rješavanje obiteljskih sporova, ali zahtijeva pažljivu regulaciju i kontinuiranu edukaciju medijatora kako bi se osigurala kvaliteta i učinkovitost ovog instituta. Način provođenja obiteljske medijacije normiran je u Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja

obiteljske medijacije, kao i sadržaj i način vođenja registra obiteljskih medijatora te uvjeti njihove stručne osposobljenosti. Pravilnikom se osigurava da obiteljski medijatori posjeduju odgovarajuće stručno obrazovanje, radno iskustvo i dodatne kompetencije potrebne za kvalitetno obavljanje ove složene uloge. Standardi postavljeni za obiteljske medijatore predviđaju stručno obrazovanje, radno iskustvo u stručnim područjima i dodatne kompetencije, osiguravajući pritom visoku kvalitetu obiteljske medijacije kako u nacionalnim tako i u prekograničnim sporovima.

Kontinuirano unapređenje zakonodavnog okvira i praksi može osigurati da medijacija kao alternativan postupak dosljedno doprinosi širem krugu obitelji i bude prepoznata kao iznimno koristan način rješavanja sporova koji proizlaze iz obiteljskopavnog područja. U širem kontekstu, obiteljska medijacija postaje sve značajniji alat u rješavanju obiteljskih sukoba, ne samo kao alternativa sudskim postupcima, već i kao sredstvo koje potiče dugoročno poboljšanje obiteljskih odnosa. Njena važnost prepoznata je na globalnoj razini, a hrvatski zakonodavni okvir i praksa pokazuju kako medijacija može i treba biti uspješno integrirana u nacionalni pravni sustav, osiguravajući tako podršku obiteljima u krizi i promičući mirno rješavanje sporova.

8. Popis literature

Knjige i članci:

1. Ajduković, Marina, Patrčević, Sonja, Ernečić, Maja. Izazovi obiteljske medijacije u slučajevima nasilja u partnerskim odnosima. Ljetopis socijalnog rada Vol. 23, br. 3, 2016., str. 381-411.
2. Alinčić, Mira, Bakarić-Abramović, Ana, Hrabar, Dubravka, Jakovac-Lozić, Dijana, Korać Graovac, Aleksandra. Obiteljsko pravo. Narodne novine, Zagreb, 2001.
3. Anđić, Katarina. Doprinos vještina i osobnih kvaliteta obiteljskih medijatora u proces medijacije: Perspektiva obiteljskih medijatora. Pravni fakultet u Zagrebu, Specijalistički rad, Poslijediplomski specijalistički studij iz obiteljske medijacije, 2024.
4. Bilić, Vanja. Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak. Doktorska disertacija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008., str. 7.
5. Branica, Vanja. Obrazovanje obiteljskih medijatora u hrvatskom i međunarodnom kontekstu. Ljetopis socijalnog rada, Vol. 27 br. 2, 2020., str. 231-254.
6. Branica, Vanja, Majstorović, Irena, Šimović, Ivan. Obiteljska medijacija i mogućnosti primjene u slučajevima međunarodne otmice djece. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu Vol. 71, br. 2, 2021., str. 188-220.
7. Breber, Marija, Sladović Franz, Branka. Uvođenje obiteljske medijacije u sustav socijalne skrbi – perspektiva stručnjaka, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 21 br. 1, 2014., str. 121-150.
8. Čulo Margaletić, Anica. Mirno rješavanje obiteljskopравnih sukoba. Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2014.
9. Čulo Margaletić, Anica. Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija kao oblici obiteljskopравne pomoći obitelji u krizi. Godišnjak Akademije pravniх znanosti Hrvatske, Vol. XII, br. 1., 2021. str. 67-82.
10. Hajnić, Ljubica. Specifičnosti suvoditelja u obiteljskoj medijaciji. Pravni fakultet u Zagrebu, Specijalistički rad, 2023.
11. Hrabar, Dubravka, Hlača, Nenad, Jakovac-Lozić, Dijana, Korać Graovac, Aleksandra, Majstorović, Irena, Čulo Margaletić, Anica, Šimović, Ivan. Obiteljsko pravo. Narodne novine, Zagreb, 2021.

12. Korać Graovac, Aleksandra. Brak i obitelj kao vrijednost u hrvatskom pravnom sustavu. Bogoslovska smotra, vol. 85, br. 3, 2015., str. 799-811.
13. Majstorović, Irena. Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija de lege lata i de lege ferenda, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, Vol. VIII No. posebni broj, 2017., str. 129-150.
14. Majstorović, Irena. Posredovanje prije razvoda braka: hrvatsko pravo i europska rješenja. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 57, br. 2, 2007., str. 406-456.
15. Požega, Jasenka, Ajduković, Marina. Iskustva medijatora u procesu obiteljske medijacije u slučajevima partnerskog nasilja. Ljetopis socijalnog rada Vol. 27, br. 2, 2020.
16. Rešetar, Branka, Aras Kramar, Slađana, Lucić, Nataša, Medić Musa, Ines, Šago, Dinka, Tucak, Ivana, Mioč, Petra. Suvremeno obiteljsko pravo i postupak. Pravni fakultet u Osijeku, 2017.
17. Roberts, M. Mediation in Family Disputes, Principles of Practice, Third edition, Ashagate Publishing Limited, 2008.
18. Sladović Franz, Branka. Obilježja obiteljske medijacije. Ljetopis socijalnog rada, Vol. 12 br. 2, 2005.
19. Uzelac Alan, Gotovac, Viktor, Blažević, Borislav, Šimac Srđan, Sever, Krešimir, Grba, Ksenija, Tuškan, Branimir. Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, TIM press, Zagreb 2004.
20. Uzelac Alan. Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka – glavni pravci reforme obiteljskih parničnih postupaka u trećem Obiteljskom zakonu. U: Barbić Jakša (ur.) Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka., Okrugli stol održan 5. svibnja 2014. u palači Akademije u Zagrebu. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava. Zagreb, 2014., str. 19-34.

Pravni izvori:

1. Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o određenim aspektima medijacije u građanskim i trgovačkim predmetima, službeni list Europske Unije: <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html?locale=hr>
2. Europska konvencija o kontaktima s djecom, (NN – MU 7/2008)
3. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava, (NN – MU 1/2010)
4. Obiteljski zakon (NN 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023, 156/2023)
5. Pravilnik o obveznom savjetovanju (NN 123/2015)

6. Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije (NN 29/2021)
7. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. (NN 5/2015)
8. Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece (NN 99/18)
9. Zakon o sudovima (NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22, 16/23, 155/23, 36/24)
10. Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/2013, 152/2014, 99/2015, 52/2016, 16/2017, 130/2017, 98/2019, 64/2020, 133/2020, 138/2020, 18/2022)

Mrežni izvori:

1. Europski kodeks postupanja medijatora, 2004, dostupno na:
https://commission.europa.eu/index_en
2. Explanatory memorandum to Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to member states on family mediation, tekst dostupan na
<https://search.coe.int/cm?i=09000016804ee220>, 10.07.2024.
3. Preporuka br. R (98) 1 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o obiteljskoj medijaciji, 1998., tekst dostupan na web stranicama Vijeća Europe:
<https://search.coe.int/cm#%20>, zadnja posjeta 20. 8. 2024.
4. Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o obiteljskoj medijaciji i ravnopravnosti spolova, dostupno na web stranicama Vijeća Europe:
<https://search.coe.int/cm#%20>, zadnja posjeta 05.09. 2024
5. Smjernice za bolju implementaciju postojećih preporuka o obiteljskoj medijaciji i medijaciji o građanskopravnim stvarima, 2007., dostupno na web stranicama Vijeća Europe: <https://search.coe.int/cm#%20>, zadnja posjeta 05.09. 2024
6. Zelena knjiga o alternativnom rješavanju građanskopravnih i trgovačkih sporova, 2002., dostupno na:
<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52002DC0196>
7. Registar obiteljskih medijatora, Ministarstvo rada mirovinskog sustava obitelji i socijalne politike,
https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Evidencije/Registar%20obiteljskih%20medijatora-za%20objavu%2023.05.2024_.pdf, 13.7.2024.

Ranije važeći propisi:

11. Obiteljski zakon (NN 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 57/2011, 61/2011, 25/2013, 75/2014, 5/2015, 103/2015)
12. Obiteljski zakon (NN 162/1998, 116/2003)
13. Osnovni zakon o braku (Službeni list FNRJ br. 29/1946, 36/1948, 44/1951, 18/1955, Službeni list SFRJ br. 12/1965, Narodne novine br. 52/1971, 11/1978)
14. Zakon o braku i porodičnim odnosima (NN 11/1978, 27/1978, 45/1989, 59/1990, 25/1994, 162/1998)

Statistička izvješća i baze podataka:

1. EUROSTAT, Marriage and divorce statistics, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics#Fewer_marriages.2C_fewer_divorces, 13.07.2024., DZS, Raste broj razvoda i samačkih kućanstava, a najviše obitelji čini par s jednim djetetom, Državni zavod za statistiku, <https://dzs.gov.hr/>, 05.09.2024.

Odluke i Rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske:

1. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. (NN 5/2015)
2. Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023. i dva izdvojena mišljenja sudaca. (NN 49/2023)